

‘Pesticiden zijn modern wapentuig’

De industriële landbouw is volgens Shiva een oorlogsindustrie. ‘De slachtoffers zijn de aarde en wijzelf.’

Van onze verslaggever
Mac van Dinther

AMSTERDAM De wereld is in oorlog, zegt de Indiase milieu-activiste Vandana Shiva (58). Het strijdtoneel is niet Irak of Afghanistan, maar ons dagelijks brood. Als wapens worden geen bommen en granaten gebruikt, maar genetische manipulatie en pesticiden. De slachtoffers zijn de aarde en wijzelf.

De dader is de ‘militair-industriële landbouw’. Want dat is een oorlogsindustrie, aldus Shiva. ‘Kijk alleen al naar de herkomst. De agro-industrie komt voort uit chemische bedrijven die na de oorlog ontstonden uit de wapenindustrie.’ Namen als ‘Round

up’, ‘Pentagon’ en ‘Squadron’ voor onkruidbestrijdingsmiddelen zijn rechtstreeks ontleend aan het militaire bedrijf. ‘Monsanto ontwikkelt een zaad dat steriel is en waar je maar een keer van kunt oogsten. Dat zaad heet Terminator. Dat is je reinste oorlogstaal.’

Shiva, van oorsprong natuurkundige, voert al 25 jaar campagne tegen grote genticbedrijven. Ze werd wereldberoemd met haar strijd, waarvoor ze werd onderscheiden met de alternatieve Nobelprijs. Ze was vorige week in Nederland voor een lezing in De Rode Hoed. Daarvoor was ze in Oslo voor een campagne om het pensioenfonds van het staatsoliebedrijf Statoil te bewegen zijn aande-

De boodschap die Greenpeace vorig jaar op een Oostenrijkse akker liet verschijnen, komt overeen met die van Shiva: Geen GMO. GMO staat voor *Genetically Modified Organism*, genetisch gemodificeerd voedsel. Foto AFP

Vandana Shiva
Foto Raymond Rutting

Monsanto zijn daarmee vergelijkbaar, aldus Shiva. Ze is de vriendelijkste zelfe, maar haar donkere ogen schieten vuur als ze het over haar strijd heeft en ze schuwt grote woorden niet.

De oorlog wordt volgens haar op

len in het Amerikaanse biotechnologiebedrijf Monsanto te verkopen.

Pensioenfondsen kwamen eerder onder vuur wegens investeringen in de wapenindustrie. Bedrijven als

meerdere fronten gevoerd. Allereerst tegen boeren die met de belofte van hogere oogsten worden overgehaald om dure, genetisch gemanipuleerde zaden en pesticiden te kopen. ‘Het geld mogen ze lenen met hun land als onderpand. Kunnen ze niet terugbetalen, dan verliezen ze dat. Sinds 1998 hebben 200 duizend Indiase boeren zelfmoord gepleegd omdat ze hun schulden niet konden afbetalen.’ Vaak plegen ze zelfmoord door de dure pesticiden te drinken, vertelt Shiva.

Er wordt ook slag geleverd tegen de natuur door cellen te bombarderen met genen. Dat wordt gedaan door genen aan een gouddeeltje te ‘plakken’ en in een cel te schieten. ‘Om te controleren of dat gelukt is worden antibiotica gebruikt die zo ook weer in ons lichaam terecht komen.’

Zwarte ingewanden

Uiteindelijk voeren we daarmee oorlog tegen onze eigen gezondheid, zegt Shiva. Want er zijn sterke aanwijzingen dat genetisch gemodificeerd (GMO) voedsel schadelijk is voor de gezondheid. ‘In India is het gebruik om na de katoenoogst schapen en geiten op de velden te laten grazen. Sinds het merendeel van de katoen genetisch gemodificeerd is, sterven veel van die dieren. Als ze worden opengemaakt, blijken hun ingewanden zwart te zijn en vol te zitten met onverteerde voedselresten.’ Wetenschappers die daarop wijzen worden volgens Shiva aan de kant geschoven of monddood gemaakt.

Vijf bedrijven controleren wereldwijd de markt voor GMO-gewassen: Monsanto, Syngenta, DuPont, BASF en Bayer. ‘Maar Monsanto is de grootste en agressiefste.’ Hun doel is monopolies te creëren, zegt Shiva, om vervolgens daaraan te verdienen. ‘In India heeft soja lokale gewassen als kokosnoot, sesam en pinda uit de markt gedrukt.’

Achter de schermen wordt een heftig gevecht geleverd om het eigendom van zaden. Een bedrijf als Monsanto vraagt steeds vaker patenten op bepaalde eigenschappen in zaden. Als dat wordt toegekend, kunnen andere veredelaars dat zaad niet meer gebruiken. Het resultaat is dat grote bedrijven zich zaden toe-eigenen, wat ten koste gaat van de variëteit.

We hebben het wel over een fundamentele zaak, benadrukt Shiva, die in India 55 zadenbanken heeft opgezet. ‘Wie de zaden heeft, beheerst de landbouw en controleert de voedselketen. Als we dit toestaan, hebben de boeren straks geen keuze meer in wat ze telen en wij niet meer in wat we eten.’

De moderne landbouw is verworpen tot een arbeidsextensieve, energieslurpende bedrijfstak. ‘Iedereen

‘Microsoft van de voedselproductie’

Ook in Nederland woedt een discussie over het intellectueel eigendom van plantenzaad. Zaden worden van oudsher beschermd door ‘kwekersrecht’. Dat biedt de kweker bescherming, maar laat andere kwekers wel de mogelijkheid om het zaad te gebruiken voor verdere veredeling.

Grote biotechbedrijven als het Amerikaanse Monsanto vragen steeds vaker patent aan op eigenschappen die zij aan planten hebben toegevoegd. Met een patent wordt het zaad geblokkeerd voor andere gebruikers. Nederlandse zaadveredelaars en boeren willen dat het patentrecht op zaad wordt beperkt. Nederlandse bedrijven zijn toonaangevend in de veredeling van zaad voor bloemen, groente en aardappelen. Onder zaadbedrijven is wereldwijd een consolidatie aan de gang. Grote spelers als Monsanto, Dupont en Syngenta kopen kleinere bedrijven op. Voor de meeste gewassen wordt de markt beheerst door nog maar een handjevol bedrijven. Daarmee wordt het aanbod beperkt en de keuze kleiner, aldus Maaike Raaijmakers van de biologische voedselorganisatie Biologica. Een recent slachtoffer is het Nederlandse De Ruiter Seeds, dat in 2008 werd gekocht door Monsanto en snel daarna stopte met het veredelen van biologisch zaad. ‘Monsanto is hard op weg de Microsoft van de voedselproductie te worden.’

heeft het over de opwarming van de aarde. Het aandeel van de landbouw daarin is 40 procent. Als we de landbouw aanpakken, werken we niet alleen aan een oplossing voor het klimaatprobleem, maar ook aan het verminderen van onze gezondheidsproblemen.’

En we doen zelfs iets aan de werkloosheid. Want wat we nodig hebben zijn niet meer machines, meer pesticiden en meer genetische manipulatie, maar meer boeren die het land bewerken op een manier die in evenwicht is met de aarde.

Het is niet meer populair om boer te zijn. We moeten zorgen dat het dat weer wordt, zegt Shiva. ‘Je kunt ons brein wel foppen met namaaketen, maar ons lichaam niet. Uiteindelijk zijn wij mensen biologische wezens. Dus we hebben echt voedsel nodig.’